Glósur úr laganámi við Háskóla Íslands, 2 af 2

Bjarni Benediktsson – Háskóli Íslands – Laganám – Glósur – Fjárlög

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Uppvaxtar- og námsár
Askja 1-3, Örk 3

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Sögul. þjóðm Fræðsla. 3-5 & smáir. I 145

Hanning og ást. Hamlett v-vi, 1, 3-4, 14-15, 24, 28-29-30-31, 33
35, 54, 55, 56 57, 58-63, 64, 65-66, 69, 71, 77-79, 88
90 (terminologi), 92, 96, 97 (term.) 98, 99-104, 112a13, 120
126, 133, 135, 150-152, 153, 158, 159 (term.), 170, 173-174
175-177, 181, 198-200, 202, 204, 205, 210-211, 212-214, 220
224-225, 226, 227-239,

Bess-Smith 17-18, 26-27, 33-45, 48-49, 50, 55, 56-58
65, 68, 79-81, 95, 99, 101, 104, 106, 107-112 114, 128-129, 134,
135-140, 147-148, 150, 156-157, 163, 160, 164, 166, 168
173, 174-178, 197, 200, 204, 210, 218-219-222, 224, 227
230, 230-231, 235, 240, 246, 249,

Prófl. d. Rv. 15-16, 26-27, 33, 44, 45 (term.), 51-65
74, 75, 84, 85-93, 99 (term.) 115, 118, 119-121, 124, 125-145, 151

Tvö hamrar. 13-27, 31-37, 40-42, 44, 46, 51-54, 58, 63-64, 66-67, 71-72

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

um valdaskiftingar og uppreisna hennar Schmidt:
Heimskringla. Saaga 51-52, Verkasamningur 203,

Fögur. t:lv.: Guðbl. og Bæn sbr: alm. ást 12 t:lv.: Fenrir.
um ríkisstaat, Schmidt 45.

um lausnargjald og réttlætingu e.d. Schmidt 293-303 (einkum - 295)
„Alm. ást." t:lv. í Esmeir
L s. 3-4, 6-7, 8-9; í Smets s. 11, í da Fenrir
kannaf 13-14 ein bæn um federat:v
s 16. t:lv. í Mirkinu-Smet sb. vitv. refsivendurinn
11-15 L
17-18. Desplaces 19 Desplaces vitnar í Voltaire og Franklin, í John Adams
Dugnit II, 542 ff. sbr. „Skuldaskil fr. og Leiðin" 1, 2 Esmeir, 3-5 kaupm
6. Klagar, 7 Mendelsohn-Bartholdy II B.: Comeral System, 13-15 Montesq
Samstm." í Esmeir, í Fenrir, Samsetn 5. Desplaces, Þjóðl. Reichsrath
46, „Svipir" 3-6, Reuterskiöld, Svíar III Bergen s. 441 IV B. 493
Frl. Esmeir de Fenrir, Belgía 2 Smets, Spánn 1 Smets
Fn. sem í Bergen 260, 4 Bergen 2 67 (samlagta), 140-6-16
Fnðbl. Dugnit 555, 3-4. Esmeir 114 Desplaces,
U:lv. refsingar með í „alm. ást. 17 Desplaces
Afskrift: d. af Sjálfstjórn
Skuld sb. e.d. í Berg.

Gunnl. 41, Laska - 53 M.A. Gunnl. M.B. 13-14-19,
55 Hermanda 57 Hermanda, 59-63 Troðn

U:lv. atvinnudeildum Schmidt 297-299, Gunnl. 25-28 Hermanda
s. 37 Mosca, 43-50 Bernhard, 57-

U:lv. federat:v um d. „alm. ást" 13-14. Fenrir, 17 Desplaces
Svíss. sögulegan stöðv. 13 Fleiner, Gunnl. 51-52 Ingvar

2/4 d. hann sér ekki samsvar „skuldaskil" 5 kaupm.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Dainsvald e.d. „Flugt" 1617 Montesquieu.

Samsetning d. „samsetn í Esmein, 2 Fervon, 3-4 Dasplac
5. sami

Um völd og víxtíng Deildamer, Swiss I Brygc 386
um fjárnám: Englandi s. 28 Ansar, Fransba sendt. í 1a B
1b-3, vald d. 1-2. Afskift: d. af fjörm.
Fjarnám 3-4 - 3q Mosca,

V: fv. Referendum Swiss II Brygc 434 #438 ff
Engl. Fjarnám 15 M.B., 2122 Kalmt, Swiss 23 Borgaard

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

then returning from prayers .. The Houses assemble in their respective chambers, and the Commons are summoned to the House of Lords. There the letters patent constituting a commission for the opening of Parliament are read, and the Lord Chancellor desires the Commons to choose a Speaker".

1 Anson 63.

The Commons hereupon withdraw and elect the Speaker. Sitting .. The House adjourns until the following day, and then the Speaker takes the Chair until summoned by the officer of the Lords to the presence of the Lords Commissioners. He goes to the bar of the House of Lords with the members of the Commons, announces his election, and .. submits himself with all humility to his Majesty's gracious approbation".

The Lord Chancellor expresses the approval by his Majesty of the choice of the Commons, and confirms him as Speaker. After this is done he demands the .. ancient and undoubted rights and privileges of the Commons" These are granted and the Speaker with the Commons returns to the lower House" h.

2. Anson 64.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Anson 64/65

Anson 65/66.

Myndirnar fengjum saman við sínar
hvar fyrir sínu deild.

Slíka mannsyngja eitthvað eða heitandi
fer fram í hvorri deild fyrir sig.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Austurríki.

(Tekið eftir H. Kamp: Das Zweikammersystem der österreichischen Bundesverfassung vom 1. Oktober 1920).

3. 10. Ríkisdaginn kinnar „Pikkers dorfschen" stjórn. Frá 15. April 1848 var samsettur af tveimur jafnréttháum deildum (Kollegjum). Einungis samhljóða ályktanir beggja deilda er hægt að gera að lögum. Báðar deildir hafa rétt til að bera fram mál og gera breytingar. Stjórnarfrv. verða ávallt lögð hverjum, skattalögum, fjárlögum (Staats voranschlag), samþykt landsreikninga, tölu ~~skatta~~ ríkis lána, ~~ráðherra~~ ábyrgðarmálum ríkisins eigna verður að leggja fyrst fyrir neðri deildina (Volkskammer). Báðar deildir sitja samtímis að fundarhöldum. Efri deildin mátti: mesta lagi hafa 100 meðlimi, og eiga þau sæti: hæstaréttar forsetar, þeir er lögvísta eru, meðlimir, sem hafa valist af ölíbúum og 150 fulltrúar, sem stórlandeignamenn velja til sex ára í senn. Neðri deild hefir ályktunarvald hvorumegin af fjármálunum. Konungsvaldið er bundið við ríkisborgararétt, „Volljährigkeit"

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

h

það að menn haldi að fullu venjulegum réttindum ríkisborgara, hafi verið 6 mánuði í höfuðdómkirkjunni. Skjöldungi er búsetið við 30 ára aldur.

Sbr. „Ungarischer Verfassungsentwurf" frá 1849 á ríkisdagnum að hafa 2 deildir, neðri deild (Volkskammer) sem beinar kosningar til og fulltíðamenn, sem missa eignir eiga (kensus) kjörsæti, og efri deild „Länderkammer" sem „Landtage" og „Kreistage" senda fulltrúa á.

Á svipaðan hátt er málum skipað sbr. hinni „abgekürzte Verfassung" frá 4 mars 1849. §§ 38 til 69:78 „Länderkammer" sem efri deild en hún má eigi vera skipuð en helmingur neðri deildar. Landdagarnir* kjósa efri deildina, að nokkru leyti: meðal manna eigin fulltrúa og til 10 ára í senn. Þeir, sem kosning nær, verða a.m.k. að vera 40 ára gamlir og hafa a.m.k. verið 5 ár ríkisborgarar. Eigin þá fulltr. sem eðli sínu samkvæmt landdagana er „kensus" fyrir skipaðan. Með hinni efri deildar menga eðlis í mótsetn. við neðri deild, þá fjölkosn. Neðri deildin er kosin beinum kosningum af fulltíða ríkisborgurum, sem verða að hafa virðan „kensus" eða „Honoratiorenstellung in einer Gemeinde" til 5 ára í senn...

* landdagarnir eru sjálfir kosnir beint. Að öðru leyti: skal samsetning þeirra á kjör. sbr. „Landesverfassungen" sem miðar á kjör sín við það sem við á í hverju einstöku landi.

5.12

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Stjórnarskrá er breytt við konungsvald. 30 ára aldur og 5 ára ríkisborgararétt. 8 kon. þessarar stjórn. er grundvallaratriði mælendafrelsis leggja deilda jafnrétt is lýst, þannig að báðar hafa rétt til að bera mál fram, gera breytingar, og hið fyrsta samtímis.

Ein einveldis millibils ástandinum lauk 20. Okt. 1860 var gefið út svonefnt „Októberdiplom". Það lýsir að þessu leyti: ekki fyrri stjórn. heldur gerir ríkisráðið að einum deildum þeirrar þingsins.

Ein stór. „Februarpatent" frá 26. Febr. 1861 er snýst að nýju til tveggja deilda að „Ríkisráðsdeildum" fyrir ungverj.

Eins og hér skipast aðstaða meðlimanna hérsambandsþingsins, fulltrúarnir stórjarðeigna manna aðalsins, auðkýfinga borgarastéttarinnar) kaupstaðanna og fulltrúar, en hérsambandsins til valdir óbeinlínis. Fulltrúadeild (neðri d.) sem „Fünferkammer" valin af landdögum meðal þeirra eigin meðlima. Landdagarnir sjálfir skyldu staðfesta kosning „Volksvertreter" (neðri deildar) og að niðurlagi kjörtíðarinnar kosningarnar. Fulltrúarnir jafnrétthá deilda.

§. 13 Með stjórn. frá 21. Des. 1867 og „kosningalögunum" 1. apríl 1873 er „fünfer-

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

kommen" bregth: fulltrúadeild, sem kosin sé beint af fjóðinni „länderweise nach dem Sternsystem". 1907 er almennur kosn og jafn kosningarréttur innfærður. Í desember. sama ár fóðar deildir eg ríkisins gefðar jafnréttháar, en fó skulu stjórnarfyr., en svarta fjárlög, nýlitabóllur, ~~meðar~~ „Notverordnungen und Ausnahmeverfügungen" fyrst lögð fyrir neðri deildina. Til að jafna misklið milli deildanna er gert ráð fyrir sameiginlegum „Konferenzen" með fulltr jafnréttr:.

- - - - -

Stjórsk. 1920 er byggð á samkomulagi milli social demokrata og christil. socialista (sbr. bls. 30) en socialdemokratar hafa oftast þar ráðin á: vanr og veror. § 44 segir: „Die Gesetzgebung des Bundes übt der vom ganzen Bundesvolke gewählte Nationalrat gemeinsam mit dem von den Landtagen gewählten Bundesrat aus". Skylt á að vera byggt upp sem þýsk: Swiss og U.S.A. (sbr. s. 42) en er þó talsvert ólíkt og vanr hugsað að tala um talsmenn föderalismans (sbr. s. 51).

Lamp segir s. 48. þessa skiptingu: „Wohl erscheint der Bundesrat seinem

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

5.

hér skilst mér hann eiti
við: Kommunität.

äussern Form nach (unbeschränkte Berufung, parlamentarische Geschäftsführung) als ein Parlamentsorgan; seinem Wesen nach aber, gemessen an seinen Funktionen, an seinem Zwecke, an seinem Verhältnisse zum Nationalrate kann er nicht als ein Bestandteil des Bundesparlaments, nicht als eine zweite Kammer gewertet werden. Er ist kein gesetzgebendes, sondern nur ein beratschlagendes Organ. Diese Tatsache ist entscheidend auch für unser ganzes Parlamentssystem: Umgestaltet der widersprechenden äussern Schein. Bestehet für unsere Bundesverfassung das Zweikammersystem. Man kann daher den Bundesrat (auch nicht) im Staatsrechtlichen Sinne auch nicht eine Länderkammer nennen. Die gesetzgebende Körperschaft unserer Bundesstaates ist in der Wirklichkeit nur der Nationalrat".

Eigilsen fann dabei samkvæmt Bundesrats til lögregjan heldur aftur kann einungis fengið áorkað nýjum prestfert: Nationalrat en þar fann eigi nema einn

fann at aths. nánar telta nýjar og gömlu stjórn. (1920 og 29 og athuga betta hjá betur).

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

aukinn meirihluta. Þessi meirihluti verður Bundesrat að hafa haldið innan 8 vikna en hann skal einn sinni að hafa tekið nema ákvörðun í málinu og gengur það frá sjálfu sér fram. skv. s. 35. Neiti hann með tilskildum tekið til hans um atkvæðagreiðslu, og þarf samþykkis hans til breyta á ákv. um kosningarrétt til Bundesrats s. 38. Ýmislegt má segja, að (hið suspensiva) veto heyri til framkvæmdarvaldsins, skv. s 48.

Samsetning Bundesrats fer eftir stærð landanna, mest 12 fulltr. frá hverjum og þar 3. skv. s. 33 og atkvæði § 34.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

1,

Um hagsmuna-fing

Suets: "La réforme du sénat s.199
Nous pouvons donc dire que la
représentation des ~~intérêts~~ intérêts
se rattache par une filiation
ininterrompue aux institutions
territoriales et communales de
l'ancien régime."

S.196. Telur hugfinguna stunda:
samhandi við fjölbreytni þá er
hlýtur á sínum tíma og áherslunni
rómantíkina og hið gamla
„Stände"-riki t.d. Adam Müller,
G. Stahl ofl.

S.218: „Évidemment le spécialiste
peut donner à la chambre ou au sénat
d'utiles avis. Mais il ne faut pas pour
cela qu'il siège dans une de ces assemblées
Il peut fort bien les donner du dehors.
~~C'est~~ Ce n'est pas tout sur les débats
et sur le vote qu'il devrait agir que
sur l'élaboration des projets de loi. Et
s'il est une réforme qu'on peut
souhaiter, c'est la création de
commissions spéciales, composées de
parlementaires et de techniciens
étrangers aux chambres, qui auraient

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

pour mission de rédiger le texte sur lequel s'ouvriraient les débats parlementaires et de le reviser ensuite entre la première et la seconde lecture."

S. 219. Agath að fá franskan skammdi sálfræðinga á fæing en: „hvelf, c'est moins parce qu'ils sont spécialistes que parce qu'ils sont éminents".

S. 250: „En résumé, la représentation des intérêts a pour effet d'accentuer les antagonismes des groupes, pour les livrer ensuite à l'arbitrage forcé de tiers parfois incompétents, souvent partiaux, et toujours dénués d'autorité".

Sbr. S. 250 neðanmáls (4): „On a pu dire que la représentation des intérêts est „l'organisation constitutionnelle de l'antagonisme social" (mot cité par Bidart, Foulon et Hoc. La Réorganisation du sénat. 14")

S. 251. Sentit mundi vera forréttindastofnun: „privilège dans le choix des intérêts admis à la représentation, privilège dans la répartition des sièges entre eux". Og fari á autoritet eggar nútíð leiðinni.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Hagsmunafulltr. er fyrst kynnt í Belgíu 1865 af Hector Denis, og síðan haldið fram af sínum t.d. að láta verkamenn fá fríngfulltrúa, og er það helst: keppast með öðrum mót: vinnu: á-kvæðum.

Öðruvísi er allur hafinn „la representation des intérêts", s.lgt t.d. 163 mjög lausleger, og gengur í stórum dráttum út á að sýna, að árekstrar fyr, sem fram eru borna gegn núverandi barninga- og flokka-fyrirkomulagi sé ekki réttmætar. en þessar ákærur eru sbr. s 102.

1° Vald talsmanna og kaupstjórn meiri hlutans

2° Auðvinning flokka óvinátta og hindranir réttmætra kagsmuna.

3° Útilokun sérkröfuinga frá fríngum

Er allar þessar ák. hafa verið kvaddar sýnir höf., að, þrátt fyrir þverötfugar öfgil-fornöfgismanna kagsmunafulltr., þá fundi að skapa nýjar organisat:ormi t.d. að koma þessu kerfi fyrir, það sé eiginlega t.d.bróið og erfitt að finna fyr

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

sbr. t.d. s. 144 — sbr. t.d. 145 ff. — sbr. 250 ff.

sættu fulltrúa fyrir hverja hagsmunagreina. Og enn skyldi að jafna fulltrúafjöldanum milli á hinar ýmsu hagsmunagreinar. Af öllu þessu verður auðvitað fulltrúasamkoman hvíla hlut:

~~Á sama~~ á mið-

1.

um sameiningu deilda til að ráða deilunni milli fjelaga til lykta.

Smbr.

A.s. 188 eru fjelög rétt á móti fjelagi hverju. Ágt að með þessu sé einnig deildar hverju óbeint tekið upp, og gagnkvæmu málamiðlun gerð fjelagsmönnum, því að hjer fram sé haldið að veikja ít hver starfsemi verði. Sá því raunverulega einungis um suspensivt veto að ræða. Jafnframt hjer kemur eftirfarandi sameiningu óhagt: einnig deildar hverjum rétt óviðkomandi milli tveggja deilda, þar sem hún minni muni hjelgast verða undir í viðskiftunum.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Belgia.

Abr. stjórn. 1831 tekin eftir

Lmetr: Um réfforme des sénat, s. 57, -58:

Art. 53. - Les membres du sénat sont élus à raison de la population de chaque province, par les citoyens qui élisent les membres de la chambre des représentants.

Art. 54. Le sénat se compose d'un nombre de membres égal à la moitié des députés de l'autre chambre.

Art. 55. Les sénateurs sont élus pour huit ans; ils sont renouvelés par moitié tous les quatre ans d'après l'ordre des séries déterminé par la loi électorale.

En cas de dissolution, le sénat est renouvelé intégralement.

Art. 56. Pour pouvoir être élu et rester sénateur, il faut:

1° Être Belge de naissance ou avoir reçu la grande naturalisation;

2° Jouir de ses droit politiques et civils.

3° Être domicilié en Belgique.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

4° Être âgé au moins de quarante ans.

5°. Payer en Belgique au moins 1.000 florins d'impositions directes, patentes comprises;

Dans les provinces où la liste des citoyens payant 1,000 florins d'impôt direct n'atteint pas la proportion de 1 sur 6.000 âmes de populations, elle est complétée par les plus imposés de la province, jusqu'à concurrence de cette proportion de 1 à 6,000.

Art. 57. Les sénateurs ne reçoivent ni traitement ni indemnité.

Art. 58. A l'âge de dix-huit ans, l'héritier présomptif du roi est de droit sénateur. Il a voix délibérative qu'à l'âge de vingt-cinq ans.

Art. 59. Toute assemblée du sénat qui serait tenue hors du temps de la session de la chambre des représentants est nulle de plein droit."

§. 59 var ákv. í 71. gr. stjskr. að konungur gæti veitt þingleiðir bæði saman eða hverja í sínu lagi.

þeir hjónagangar unter milden Namen ein við hafði verið kvistr, eg var kveim undantekning ef tala þeirra fór upp fyrir minnsta ákv. í 5°, 1 mgr. sbr. b. lagff. þetta varð og til þess að „census" lækkaði verulega, sbr. s. 68. Af meðaltali var fjöldi kjósenda, sem hjóna skyldi 7 á mót: 100 hjónagangar sbr. 70.

Sagði s. 343 um sensus alm.
„le cens d'éligibilité est, dans le système du congrès national, la partie la moins heureuse, et l'expérience en a démontré les graves inconvenients"

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

s.61 var mótmælt deild fengist áheyrnvald á málsástæðu, sbr. §90, en hinsvegar komist hjá því að láta efni deildinna fá dómsvaldið* en hinsvegar fekk hún:

:: il a seul le droit de présenter des candidats aux siéges vacants à la cour de cassation", sbr. stjskr. §99 (s.61 á málsm.)

s.61 var: hlg. gr. stjskr. ákvæðið, að:

„ toute loi relative aux recettes ou aux dépenses de l'État, ou au contingent de l'armée, doit d'abord être votée par elle."

— — — — — — — —

Þessi niðurstaða með lögmönnunum sennilega var fengin eftir að margs-konar tilhögun höfðu fram komið, sumir vildu skipa sérstakt mál, aðrir úrskurð af hæstarétti, sbr. ítarlegri umfjöllun sbr. einkum s. 11 ff. og 33 ff.

M.a. var stungið upp á, að deilum milli deildanna gæti málið til lykta í mál sameiginlegu fundarhaldi beggja deilda. En þessi hugmynd var hinsvegar ekki

* sambandi við að skipun hæstar. var mál í sama grundvelli og skipun mótmæli deildar og hefði þá hæstar. og verið rétt að láta hana hafa áheyrnvaldið líkt. mál hinni deildinni, sbr. s.61.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Belgia.

Abo. stj.lög. 1831 tekin eftir

Smets: Da réforme du sénat, s. 54. -58:

Art. 53. - Les membres du sénat sont élus à raison de la population de chaque province, par les citoyens qui élisent les membres de la chambre des représentants.

Art. 54. Le sénat se compose d'un nombre de membres égal a la moitié des députés de l'autre chambre.

Art. 55. Les sénateurs sont élus pour huit ans; ils sont renouvelés par moitié tous les quatre ans d'après l'ordre des séries déterminé par la loi électorale.

En cas de dissolution, le sénat est renouvelé intégralement.

Art. 56. Pour pouvoir être élu et rester sénateur, il faut:

1° Être Belge de naissance ou avoir reçu la grande naturalisation;

2° Jouir de ses droit politiques et civils.

3° Être domicilié en Belgique.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Belgia 5.

Á undirbúningsnum undir stjórn. endurskoðunina 1893 komu fram ýmsar till. um skipun senatsins t:l:r:a:m:i t:l
og eru þar einkum markverðar „interessu- fylgi kommulags" deildanna og skoðunar tillögum : þá átti upp kvað eftir annað í ýmsum myndum. Einnig vildu ýmsir ábreina kosn. aldur. Sjá um alt þetta Smeets, la réforme du Sénat, s. 107-171.

Text stjórn. 1893 varð svo, Smeets s. 171-173.:

Art. 53.- Le sénat se compose:

1° De membres élus, à raison de la population de chaque province, conformément à l'article 47; toutefois la loi peut exiger que les électeurs soient âgés de trente ans accomplis. Les dispositions de l'article 48 sont applicables à l'élection de ces sénateurs.

2° De membres élus par les conseil provinciaux, au nombre de deux par province ayant moins de 500,000 habitants, de trois par province ayant de 500.000 à un million d'habitants, et de quatre par province ayant plus d'un

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

million d'habitants.

Art. 54.– Le nombre des sénateurs élus directement par le corps électoral est égal à la moitié du nombre des membres de la chambre des représentants.

Art. 55.– Les sénateurs sont élus pour huit ans; ils sont renouvelés par moitié tous les quatre ans, d'après l'ordre des séries déterminé par la loi électorale.

En cas de dissolution, le sénat est renouvelé intégralement.

Art. 56. Pour pouvoir être élu et rester sénateur, il faut:

1° Être Belge de naissance ou avoir reçu la grande naturalisation;

2° Jouir des droits civils et politiques.

3° Être domicilié en Belgique;

4° Être âgé au moins de quarante ans.

5° Verser au trésor de l'État au moins 1,200 francs d'impositions directes, patentes comprises.

Ou être soit propriétaire, soit usufruitier d'immeubles situés en Belgique, dont le revenu cadastral

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

7.

Sbr. Smats s. 182 vantar upplýsingar um hversu margir kjósa skyldu á mót: kjósendaskrám = árið 1900 1-20, árið 1910 1-19 og hvernig mismunandi aldursmörk hafa verið notuð.

s'élève au moins à 12.000 francs.

Dans les provinces où le nombre de ces éligibles n'atteint pas la proportion de un sur 5.000 habitants, la liste est complétée par les plus imposés de la province, jusqu'à concurrence de cette proportion. Les citoyens portés sur la liste complémentaire ne sont éligibles que dans la province où ils sont domiciliés.

Art. 56 bis.— Les sénateurs élus par les conseils provinciaux sont dispensés de toute condition de cens; ils ne peuvent appartenir à l'assemblée qui les élit ni en avoir fait partie pendant l'année de l'élection ou pendant les deux années antérieures.

Art. 57.- Les sénateurs ne reçoivent ni traitement ni indemnité.

Art. 58. Les fils du roi ou, à leur défaut, les princes belges de la branche de la famille royale appelée à régner, sont de droit sénateurs à l'âge de dix-huit ans. Ils n'ont voix délibérative qu'à l'âge de vingt cinq ans.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

8

Art. 59. – Toute assemblée du sénat qui serait tenue hors du temps de la session de la chambre des représentants est nulle de plein droit. – –

Um ábrif senatsins: Jacini greifi, sem fyri var farandi 1893 sitrnar Smets s. 183-186.
: Bl. Spencer: La réforme du sénat, s. 40-42, og so fyri talast sum timabilit 1894-1914:

„Les événement n'ayant pas mis le sénat à l'épreuve d'une action politique propre, il y a lieu d'étudier uniquement son rôle législatif."
Sbr. Smets s. 183.

„les propositions de cette nature [= de lóg dues á tilskitið av einum sónatara] deposées depuis 1893 sont dès maintenant au nombre de soixante-deux et, parmi elles, il en est de fort importantes". Sbr. Smets. 183.

Sbr. tilv. Smets s. 184 kemur meiri lut: fessara fyr. at vísa ekki fram. Fessi meiri at hafnarani sónatsins einkunn at fakka fleiri senatorum, sum valdir vóru av „les conseils provinciaux" eftir lógini fyri fylkisumboðsmenn.

Sbr. 191 hefur hæstaréttr konungsins ekki neyðst eins vel en frá leið. Fyri sum fólkaþingið mátti fullkomna valdi sítt þessum konv. og svarinum á þeim og konv. til m. deildan fyri eigi sess ójafna mikill.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

9. Belgia.

„Einkum, depuis la session de 1900, le gouvernement parfois déposé des projets de loi en premier lieu sur le bureau du Sénat; cette procedure, qui fut suivie quinze fois - - -". Smets. Rit

„Depuis la revision jusqu'à ce jour, le Sénat n'a rejeté aucun des projets que la Chambre lui a transmis. Sbr. Smets. 185 (eins og annað ofti sjaldgæft)

„D'autre part, le nombre de projets et de propositions de loi qui furent amendés par le Sénat, après avoir été votés par la Chambre, n'est pas considérable; sur les 453 lois promulguées depuis la revision jusqu'à la fin de la session 1913, on en compte en tout 45 et elles sont d'importance variable"

Sbr. til viðmiðunar Smets s. 188:
Sjaldgæft 42-45 frá hefur meðferð senats á frjálslegum oft (ort) verið einangris til málamynda, þar sem fáum kæmu sem sýnt frá upphafi, að óhaggi-legum hvata verður að hafa á til að fara vert: til hvíss nógu snemma -- Sömuleiðis hefur stjórnin mjög oft skipað senatið til að hverfa

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

frá mannyrkjegri andvarleysi tíð að koma hjá fyrir að málið kæmi aftur fyrir næsti deild. (Sbr. Smets s. 188/89 t.l. Veitman : Speyer s. 44 og 45).

Smets ber fram tillögur sínar á síðu 181 ff. með ýtarlegri greinargerð. Tillögur eru sbr. s. 183-4.

1° Það þarf að viðhalda, eða fremur endurreisa í heild sinni kerfið af tvíeinni skipun beggja deilda þingsins;

2° Kosningarétturinn verður að vera beinn;

3° Reglurnar um kjörgengi verða að breytast;

4° Það þarf að opna öldungadeildina fyrir borgurum sem, þótt þeir hafi sérhæft sig í starfi sínu, myndu samþykkja að helga hluta tíma síns opinberum málefnum, án þess endilega að hafa áhuga eða löngun til að gera stjórnmál að ævistarfi;

5° Ráðið, ef það verður ekki afnumið, verður að minnka verulega;

6° Ekki þarf að breyta aldursskilyrðum sem nú eru gerð til öldungadeildarþingmanna;

7° Stjórnarskráin verður að telja upp takmarkandi hátt flokka kjörgengra og skilyrði kjörgengis verða, eins og unnt er, að vera undanþegin áhrifum ríkisstjórnarinnar;

8° Þessi regla verður að beita á mismunandi hátt:

a) á stjórnmálaferilinn

b) á stjórnsýslu- og dómarastörf.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

c) aux professions libérales;
d) aux sciences, aux lettres et aux arts;
e) aux ministres des cultes;
f) à l'agriculture;
g) au commerce et à l'industrie;
h) aux ouvriers et aux employés;

Það er líka ástæða til að leggja áherslu á að kosningar til öldungadeildar fari fram samkvæmt hlutfallskosningum.

Sbr. s. 338 ff. Talið ástæðulaust að leita álits um fyrirspurnir m.d. til fjárlaga haldast. Sama um álitsumleitan á viðhorfum og val: „landsdómur".

Sbr. s. 336 ff. talið rétt að hafa hafðar deildir sjálfra fjölmennari, en s. 337 f. hinsvegar e.t.v. rétt að leita álits um hvort fjölmennari deildir haldast.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Skipun deildanna.

Til glöggvara yfirlits um hinar margvíslegu aðferðir til myndunar efri deilda má greina á milli einingarríkja (Einheitsstaat) og sambandsríkja (Bundesstaat) og verður nánari grein fyrir þessari skiftingu gerð í hafa þeim sem fjalla um þjóðfélagsfræði og stjórnfræði tveggja deilda þarfleysu. Skipulag hvers ríkis verður talið undir þeirri grein sem einkum virðist einkenna það, þó einstaka liðir samsetningar deildanna falli undir aðrar greinar. Er hér er um svo mörg blendingstilfelli að ræða að vart verður hjá þessari óánægjunni komist. Jafnframt verður um hvert ríki stuttlega gerð grein fyrir helstu atriðum skipunar æðri deildar til samanburðar.

A. Einingarríki.

Hér verður byrjað á að lýsa því ríki, sem elst er, og flestum hefur orðið til fyrirmyndar eða líkt stjórnarfar í upphafi, sem sé e.d. myndast á

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

grundvelli aðgreiðslu meðlimanna og verður síðan haldið áfram til þeirra karla, sem líkjast þeir mest og allt til þeirra, sem í meira samræmi eru við ríkjandi skoðanir núlifandi manna.

1. Aðgreiðsla meðlimanna.

I. England.

Um uppruna enska þingsins vísast til sögulegra rita.

Nú eiga sæti: a.d. 6 flokkar manna.

1. Konungleg prinsar, sitja sem aðgreindir staðsmenn (Peers) of the United Kingdom.

2. Veraldlegir Peers of England, of Great Britain, and of the United Kingdom.

3. Fulltrúar skozkra Peers, 16 að tölu.

4. Fulltrúar írskra Peers, 16 að tölu.

5. Andlegir Peers: 2 erkibiskupar og 24 biskupar.

6. Lords of Appeal in Ordinary þ.e.a.s. höfðingjar menn 6 að tölu.

Af þessum 6 flokkum hefir 4 þeir fyrstu í aðgreiðsluna grund-

1. Hannah. Second Chambers, s. 8.

Annan, s. 201. flokkar meðl. svo:

1. Aðgreindir peers of the Un. Kingd.
2. Aðgreindir peers, sem eru ekki aðgreindir Lords of Parliament.
   a. Skozkir fulltr. 16. þeir kosnir af kjörtímabil
   b. Írskir fulltr. 28 kosnir ævilangt
3. Lords, sem eru Lords of Parliament en aðgreina hvorki sem peers né Lords of Parliament.
   a. 26 Lords spiritual
   b. The Lords of appeal.

Bishop sem segir af sér biskupsdómi sínum hættir þó að vera Lord of Parliament.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

vellir, á þeir fyrri beint og hinir óbeint.

Þeir, sem fyrir erfðaréttindum sínum eru eru eiga sæti í e.d. eru lávarðar[1] árið 1917 um 670. Tala þeirra er breytileg, því að konungur hefur, án sérstakrar skor. uppástungu, samþykki og ábyrgðar ráðherra, rétt til að hefja nýja menn til aðalstignar svo þeir öðlist setu í deildinni, og hefur þessi heimild verið eitt hið öflugasta vopn í baráttunni milli deildanna, einkum[1] Skv. Harriot, l.c. s. 13

eftir the Reform Bill 1832 og the Parliament Act 1911,[3] sbr. og er Anna drottning veitti forsæti heimild til að fá útvegað fyrir samþykktan og nokkurn sitjandi[3] 1719 samband sitt gat hann fram fyrr. en að takmarka rétt konungs til nýrrar veitingar aðalstignar, svo að meðlimir e.d. hefðu eigi orðið fleiri en um 200, fyrrv. ráðherrar þó eigi fram að ganga.[4]

3. Harriot, l.c. 14 ff.

4 Harriot l.c. 14, Anson 219.

Eftir 1856 mun talið, skv. úrskurði e.d. það án: the learned law lords case það eigi sé rétt

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

at ~~skifta~~ ábúðarjarðar leiguliðans fremur en hinn veit: ~~rétt~~ heimild til setu[5]. a.d.[5]

5. Pálsa, 369 ff. Hamrist, s.16 Arnason 213

Upphaflega mun leiguliðinn hafa verið bundinn við jarðeignir en síðan samar hann búandi by writ: stat búandi by tenure, svo að hann búandi er það, sem skar úr um hvort leiguliðinn er að ráða, og taki hún er búandinn úr réttindi setu: c.d. fekk hann arfgengan rétt til setu: deildinni[6]. 1861 er endanlega skorið úr um það, að leiguliðinn hafði eigi lengur jarðeignarnum[7].

6. Hamrist, s.17 ff. Arnason 209 ff

Skaptf., Ábúðarlögin 1884 m. Referendum s. 5.

7. Hamrat, s.17.

Um arfgengi hefur það orðið, að einungis einn af afkomendum leiguliðans fær fremur rétt en t.d. að hinn hans hverfa úr ættleiðslu og svo gengur það koll af kolli.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

A. 1. I. England.

Fulltrúar skoska aðalsmannanna eiga sæti á e.d. skv. the Act of Union (1707). Þeir eru kosnir 16 að tölu af skosku aðalsmönnunum og skulu sjálfir vera skoskir aðalsmenn, aðrir þeirra en fulltrúarnir mega eigi eiga sæti á þingum, skoski leikdur í nefndi leikd, nema þá þeir séu þeir sömu sem eiga sæti sem Peers of the United Kingdom.[8]

8. Hamilton s. 11, Pike s. 359 ff.

Fulltrúar þessir eru kosnir til sex þings í senn og hefur þeir þingrof ákvörð á undan þeirra sex að fæst felldur niður.

Írskar fulltrúarnir 28 eru kosnir af írskum aðalsmönnum og skulu sjálfir tilheyra þeim. Þeir eru kosnir ævilangt, í mótsetning við þá skosku. Írarnir eru og að því leyti: ólíkastir, að þeir eru eingöngu til e.d. utan Írlands séu þeir sjálfir eigi meðlimir e.d.

Írskar fulltrúarnir eiga heimild sína að rekja til the Act of Union frá 1800, en eftir 1922, stofnun Írska fríríkisins er staða þeirra óákveðin og ótrúleg.[9]

9. Pike, 363 ff. Hamilton 11 ff.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

11

Skiftinga nitima fimga : deildir
mà rekja t:l Englands. Þeir er skift-
ingin oftum à mót: sagnfræðingar koma
upp à nitöldinni og er orsaka hennar
at leita : þrikissbirpulagi og fjöldfélags-
àstæðum, sem nà ennlöngu mundu loka
hiðmar.

Þegar àrdögunum fyrir daga Vilhjálms
bastarðar kröddu Englands konungar
vítra manna, og þá einkum andlega
og veraldlega höfðingja, the Witan,
t:l fundar, Witenagemot! um vald þessara
aðila, konungs og witan, þar eftir þeir
hvor styrkari var og hafði 1 framkvæmd.

Vilhjálmur bastarður og eftirmenn hans
höfðu og vitanlega vàt sèr vit hlýtt.
2 Á þeim dögum var þó haldið fram, at
konungar væri frumeigandi alls lands
en aðrir hefði löND sín at (tenants-in-chief)
léni frá honum, annathvort beint,
eða óbeint, þ.e.a.s. frá leinsmönnum
konungs.3 Allir þeir, sem hefðu land
beint af konungi voru skyldir at
koma à vàpnstefnur konungs vopnaðir
hallett sín!4 Þessar vàpnstefnur nefndust à
þessum tíma þinnt Concilium regis

1 Sbr. Anson s. 102 töldust otto b.-m.-k. höfðingjar
og jafnan t:l the Witan • þá og áhrifar amk.-standar
og síðar eftir því sem á stóð Pike. 5/6.

2. Pike s. 5 og 11

2. Anson s. 26.

3 Gilbert s. 9 f.o. 3. Hellinek 149

4 Manwat Sec. Chamb. 18

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Curia regis eða við meiri háttar tækifæri magnum eða commune concilium[5]. Teljast má óþarft að fara hér nánar út í fyrirkomulag þessara samkundna eða greiningu á störfum þeirra[6]. En upp af þessu ráði og fundum þess er álitið, að enska þingið og þó einkum the House of Lords sé sprottið[7]. Nokkuð snemma er greint á milli barones majores og barones minores[x], þ.e.a.s. meiri háttar lénsherra og minni háttar, þeir fyrnefndir voru kallaðir sérstaklega til þessara ráðstefna en „the Sheriff of the County" ~~kallaðir~~ in „in generali" var falið að boða hina, og er talið, að þessi háttur hafi verið upptekinn eigi síðar en á dögum Henry II[8]. Auk veraldlegra höfðingja voru og biskupar, ábótar og priorar boðaðir, en þeir munu raunar og hafa verið taldir til barones: voru og lénsherrar konungs og voru kvaddir til funda sem slíkir, a.m.k. ábótar og priorar[9]. Árið 1265 er svo álitið, að borgir og þorp (cities and boroughs) hafi fyrsta sinn verið látin senda fulltrúa[10]. Á þingi þeirri, er Edward I-

5. Anson 27.

6. Um það má vísa t.d. til Pike.

7. Marriot 18.

x Anson s. 203 telur óvíst, hver greinarmunur var þarna: „It may have been greater extent of possessions, or greater political influence, or a longer line of descent".

8. Marriot 18 og 19.

9. Pike 154 ff. Marriot 18. Anson s. 236/37 telur málið óljóst, segist þó hallast að þessari skoðun og segist byggja á Pike, en telur auðsjóst, að nú hafi málið enga þýðingu, og eins hafi biskupar forðum verið kvaddir til Witan: síðan um [illegible] 50 andlegra [illegible].

10. Pike 314, 337-38, Anson 28, Ilbert 12.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

bótast: t:l 1295. Þar skipunin á sig fastari mynd: meiri háttar veraldlegir og andlegir höfðingjar voru hallaðir ráðstefnu og hirðsiðum bótt að sjá um, að þingin sitji fulltrúum héraðsbúanna kunn og, en the sheriffs var bótt að sjá um að lögmálinum og borgir og þorp hefðu fulltrúa, ætlunarverk hver í sínu lagi", en þó var eigi þegar: stað tekið mannsmunalaust, að þessir utanbæjar fulltrúar sætu á þingi t:l að stöðv[ar] mætti þar fram fara"[2]

11. Gilbert 13. Anson 19, 50

12. Anson 19. 51.

Eigi er gott að segja, hvenær þingið skiftist þannig, að Lords og Commons sætu eigi lengur saman á fundi. Segir Pike[13], að eigi skipti þat miklum máli, hvort the Commons, sem einkum: upphaf: komu, þegar saur beitarinn, hafi hvort ósköp sinnar þegn í sæti sínu sátu, meðan the Lords voru: hvarvetna eðri, eða hvort þeir sætu: öll saman lagagjörðin eða hverfaði en the Lords. Engum vegnum hefði getað gert þessa tvo hópa óháðari en þeir voru þegar samkvæmt eðli sínu: Á hinn bóginn hafi samt sem áður

13. s. 322 og 323

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

konungur og hinar þrjár stéttir væri „one organic whole", og við viss tækifæri hafi allir þessir aðilar ætlað að vinna saman sem „the Parliament". Á 14. öld er sú skipun á komin að lágaðallinn og „borgaramir" höfðu samsæti: „the House of Commons", þar sem biskuparnir og ábótar voru saman: „the House of Lords."[14] Um skiptingu þessa verður að hafa í huga, að samkomur þessar eða þing voru haldnar saman til að vinna konungi í hag. The Lords lávarðallinn var skattlagður með öðrum hætti en lágaðall og borgarar. The Lords greiddu skv. þeim skilmálum sem þeir höfðu lengst haft við að búa með og höldu uppi á sínum kostnað margfaldaða herskipa.[15] The Commons eftir við: með: greiddu eftir því sem þeir þurftu: við sérstök tækifæri og töldu the Lords og þátt í þessum greiðslum.[16] og varð þetta hátt orðað svo, að við vani af the Commons með samþykki the Lords[17] Skattaheimildin hafði: eftir 14. öld að mestu: þingsins og skattlagt: sig sérstaka lagi: konungur: og hélt til

14. Maurist 6.

Ekki er alveg auðsætt með hvorum lágaðallinn helst verið talinn af þessum tveim:

15. Pike 337.

16. Pike 337 ff.

17 Pike 339.

18 Pike 339 og 341, Maurist 6, Ólafur Ásgeir 52

14.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

5.

Sögu breytinga á skipun alþingis deildaðist
sjálfsagt áfram að fara hér nánar út í.
Nóg að geta þess, að fram til daga
Hannes VIII voru þau á sama hvorn
veginn þar hjálmenningi, hvorir veraldlegu
eða hvorir andlegu höfðingjar,
og var það oft, að hvorir sitt árið
voru þar meirihluta. En þetta
breyttist er klaustrin voru lögð upp
og ábótar og prjórar hurfu þessvegna
af þingi.[9]

[9] Pike 349-351

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

I. 1. Sögulegt greinargerð fyrir skiptingu fólks í deildir (fyrir einhverjum Englandssögu). 1

2. Yfirlit um fyrirkomulag og löggjöf erlendra fjóða.

3. Teoríur um fjóðfélags skiptingarinnar (s.t.v. afl: fjó að leggja á þessari greinargerð).

II. 1. Sögulegur aðdragandi skiptingar heima og heimfærsla hennar til skyldrar erlendrar löggjafar.

2. Greinargerð um núgildandi löggjöf og reglur á Íslandi. Annaðhvort hér eða undir 1. breytingu á fyrirkomulagi fyrir fólk var komið á.

3. Greinargerð um áhrif skiptingarinnar á meðferð mála og stétt fólksins (sögul. athugun fyrir stofnun deildar á Alþingi st.t. einkum), kostnaðarauki o.fl.

III. Niðurstöður og tillögur í einhverju máli.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

löggjöf.

I. Deildir með jöfnum
völdum. Belgía
Svíþjóð
Sviss.

II. Deildir með forrétti:
annar deildar, einkum um
fjármál. Frakkland
Ítalía
Spánn
Japan
Danmörk
Þýzkaland fyrir stríð

III. Deildir þar sem
til sérstakra mála er gripið
af þeim hvorri eða báðum
um hvort

Öðruvísi: af
framkvæmdarvaldi:
I. Flestöllum stjórnar.
1. Beitar deildir jafnvéttháum
2.-3.d. véttháarri.
II. Annar afskipt.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

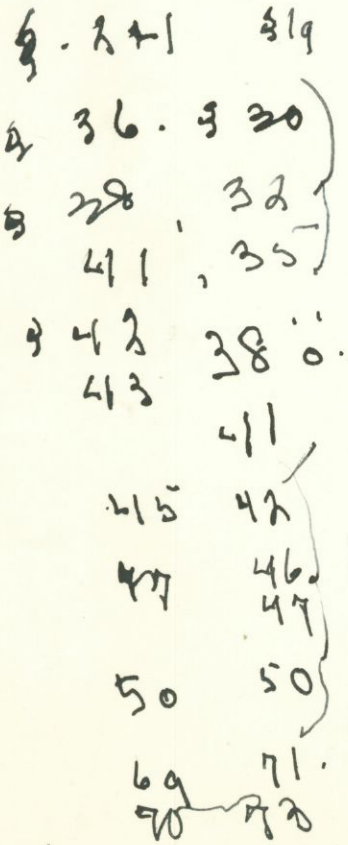

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur